

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. X. Tam sponsus, quàm sponsa, potest resilire propter supervenientem notabilem deformitatem corporis, morbum incurabilem aut contagiosum, notabile detrimentum famæ, aut bonorum temporalium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

Et n. 544. sic ait: Illud autem hoc loco advertendum est, five prædicta dispositio juris civilis expectandi biennium pro absentia intra provinciam, & triennium pro discessu extra illam, correctæ sit jure Canonico, five non; nihilominus non habere locum in sponsalibus baptizatorum, quorum contractus sponsalitus habet pro materia & objecto contractum Matrimonii, elevatum ad dignitatem Sacramenti: est enim, si non omnino certum, saltem probabilissimum, leges civiles in iis, quæ pertinent ad Matrimonium, elevatum ad esse Sacramenti, non habere locum, sed omnia esse regulanda per jus Canonicum & Ecclesiasticam dispositionem, quod est certum, quando oppositum in jure Canonico statuitur. Hæc ille.

Verum enimverò cum jus Canonicum hic nihil disposuerit circa moram temporis, quo sponsa debeat sponsum expectare, quando is peregrinatur cum animo redeundi, ut docet Dicast. cur non dicimus, prædictam dispositionem juris civilis etiam habere locum in sponsalibus baptizatorum? Quippe, ut supra vidimus ex c. 1. de Novi oper. nunc. Sacrorum statuta Canonum, Principum constitutionibus adjunguntur.

Ceterum, quæ hæcenus dicta sunt de transmigratione & peregrinatione sponsi, etiam intelligenda veniunt de transmigratione & peregrinatione sponsæ, quamvis jura præallegata nihil de ea expresse disponant, eò quòd rarius sponsæ transmigrant aut peregrinentur. Interim quia sunt correlativa, ideò dispositum in uno, censetur in alio disponi; arg. leg. fin. Cod. de Indict. Viduit. in principio: *Legem Juliam Miscellam quemadmodum in feminis sustulimus, ita & in masculis esse sublatam, pertinere quidem ad sensum nostræ legis, quam super hoc promulgavimus, non est incertum.* Quod intellige, dum in utroque correlativo eadem ratio subest, ut contingit hic. Ita Sanchez supra n. 1. cum Aliis, quos citat.

Itaque sicut sponsa non tenetur sequi sponsum, mutando domicilium suum, in tantum, ut si sciret, sponsum post contractum Matrimonium velle mutare domicilium, possit ea sola de causa solvere sponsalia, & nolle contrahere Matrimonium, quia est notabilis mutatio superveniens; & sicut non tenetur nimis longo tempore expectare reditum sponsi peregrinantis; sic itidem eadem ratione sponsus non tenetur sequi sponsam, neque longo tempore expectare reditum sponsæ peregrinantis; sed potest ad alia vota se transferre, quamvis etiam ipse in mora fuisset; neque enim minus incommodum sequitur sponso ex transmigratione aut peregrinatione sponsæ, quam sponsæ ex transmigratione aut peregrinatione sponsi; ergo dispositum

in uno casu propter illud incommodum, etiam debet censerè dispositum in alio casu; quippe absonum apparet, quòd sponsus habeat majorem obligationem, cæteris paribus, quam sponsa.

Hinc etiam uterque potest resilire propter supervenientem notabilem deformitatem, aut infamiam, morbum incurabilem, paupertatem & similia, de quibus instituitur

CONCLUSIO X.

Tam sponsus, quam sponsa, potest resilire propter supervenientem notabilem deformitatem corporis, morbum incurabilem aut contagiosum, notabile detrimentum famæ, aut bonorum temporalium.

Notabilis deformitas corporis merito censetur, amissio oculorum, vel nasi, aut similis membri; morbus incurabilis aut contagiosus, paralytis, lepra, epilepsia, morbus gallicus & similes; arg. cap. fin. de Conjugio lepr. ibi: *Quia postulasti, utrum si post sponsalia de futuro, inter legitimas personas contracta, antequam à viro mulier traducatur, aliter eorum lepræ morbum incurrat, alius ad consummandam copulam maritalem compelli debeat: Respondemus, quòd ad eam accipiendam cogi non debet, cum nondum inter eos Matrimonium fuerit consummatum.* Ubi Gloss. verb. *Cogi non debet: Sic ergo patet, quòd lepra superveniens solvit sponsalia de futuro, & eadem ratione quælibet alia enormis deformitas, ut supra de Jurejurando, Quemadmodum.* Hæc Gloss.

Subscribo verba cap. *Quemadmodum. C. 25. de Jurejur.* *Quòd si post hujusmodi juramentum mulier fuerit non solum leprosa, sed etiam paralytica, vel oculos vel nasum amitteret, seu quidpiam ei turpius eveniret, nunquid vir teneretur eam ducere in uxorem? Profectò ductam non posset dimittere. Sed nunquid non ductam admittere teneretur? quamvis interdum contractum non dirimat, quòd impedit contrahendum.*

Ubi Gloss. verb. *Oculos vel nasum: Sic, inquit, patet quòd juramentum quandoque potest servari sine interitu salutis æternæ, & tamen non tenetur illud servare. Sed hoc ideo est, quia honestas intelligitur in hoc juramento, ut si res in eodem statu permanet, id enim tacite agitur.* Itaque ratio illius juris est; quia res non permanet in eodem statu.

Deinde verb. *Teneretur* i. sic ait: *Quasi dicat, non, quòd verum est in sponsa de futuro, infra de Conjug. leprof. c. ult. sponsam verò de*

146. *Qua sit hic notabilis deformitas corporis. Item morbus incurabilis aut contagiosus. C. fin. de Conjug. leprof.*

147. *Probatur Conclus.*

presenti ducere tenetur, quia non reperitur casus nisi unus, in quo possit eam dimittere, in fr. de Conuers. conjug. Ex publico. Et verb. Teneatur, 2. Quasi, inquit, dicitur, non tenetur eam admittere. Denique verb. Quamvis, ait: Istud, Quamvis, non est aduersus solum, sed casu solum & ponitur: Quamvis, pro, Quia. Hæc pro explicatione textus, in quo exprimitur amissio oculorum vel nasi, seu quidpiam turpius.

148. Amissio etiam unius oculi est notabilis deformitas. Aversa,

Quod non dicitur comparative (inquit Aversa q. 8. sect. 14. §. Tertio.) per incrementum ad exempla allata: sed vel in sensu absoluto, vel comparative ad statum, in quo contracta fuerunt sponsalia, quæcumque superveniat notabilis turpitudine, aut ægritudo permanens. Et ita in exemplum etiam ab aliis Doctoribus afferuntur amissio unius tantum oculi, vel alterius partis, morbus gallicus, ac etiam maleolentia oris, aut notabilis deformatio sponse à sua priori pulchritudine. Et ratio universalis est, quæ indicatur in Canone, & redditur à S. Thoma; ne conjugium inter tales perpetuam displicentiam patiat, aut infelicem exitum fortia- tur. Hæc ille.

Sed ego illam rationem universalem non invenio in Canone isto expressam, neque video, quo verbo indicetur. Credibile tamen est, Pontificem ad eam attendisse, addeque non fecisse vim in amissione oculorum, quasi uterque debeat amitti, sed solum posuisse ibi aliqua exempla notabilis mutationis, quæ sufficere possit ad dissolvenda sponsalia contracta, sicuti à principio impedivisset ea contrahenda. Et hinc DD. communiter præter mutationes expressas in isto jure, non per modum limitationis, sed potius per modum exempli, alias similes allegant, quas ad instar illarum docent dissolvere sponsalia ex parte ejus, qui illæsus est.

149. Ille, cui deformitas supervenit, non est liber à sponsalibus, Reg. 61. de Reg. Juris in 6.

Quod addo; quia ille, cui mutatio supervenit, communiter tenetur contrahere Matrimonium, si alia pars velit; siquidem ut habet Reg. juris 61. de Reg. Juris in 6. Quod ob gratiam alicujus conceditur, non est in ejus dispendium retorquendum. Si ergo sponsus formosus, velit ducere sponsam deformem, sponsus sanus, sponsam infirmam, indubiè sponsa obligatur stare contractui sponsalicio; in hoc enim fit ei maxima gratia. Nisi forte, ut advertit Sanchez disp. 57. n. 5. morbus incurabilis superveniens talis esset, ut medicorum judicio notabiliter Matrimonio noceret; non enim tenetur morbo affectus, cum notabili salutis detrimento, fidei sponsalium stare; maxime cum res non sint in eodem statu; sed notabiliter mutata. Hæc ille.

Nisi in casu aliquo particulari,

V. g. sponsus factus est phthysicus, nec potest reddere debitum conjugale, absque manifesto periculo vite sue, quam alioquin, abstinendo ab illo actu, adhuc diu posset

conlervare; quis dixerit, eum manere obligatum; si sponsa integra & sana velit cum eo contrahere? Item sponsa totaliter est depauperata, & divitiæ sponsi haud sufficiunt ad sustinenda onera Matrimonii; quis obligaverit sponsam illam ad Matrimonium, tamen si sponsus illud exigat?

De cetero mutationes, supra ab Aversa allegatae, à plerisque DD. admittuntur. Pontius lib. 12. c. 17. n. 4. cum Aliis, quos citat, putat sufficere vehementem suspicionem morbi gallici, etsi non plene probetur. Et cum Sanchez supra n. 2. infirmitatibus molestis annumerat oris graveolentiam, quando scilicet illa immedicabilis est, & probat ex duplici capite: Tum, inquit, quia signum est morbi habitualis molestissimi, ut constat ex l. Qui clavum, 12. ff. de Adilicio edicto, §. fin. ibi. Is, cui os oleat, an sanus sit, quæstio est. Trebatius ait, non esse morbosum alicui os olere, veluti Hircosum & Strabonem; hoc enim ex illuvie oris accidere solere. Si tamen ex corporis vitio id accidat, veluti quod jecur quod pulmo, aut aliud quid similiter dolet, morbosus est. In quem textum vide Gothofredi annotationem, & Cuiacium lib. 11. observat. c. 10.

Tum etiam; quia non leve depravati & corrupti animi indicium est, ut elegantibus verbis scribit Luifius Legionensis Cantic. 5. in illa verba: Labia illius dissillantia myrrham primam. Merito, inquit, hoc in laude ponitur, propterea quod his, quibus anima fetet, nihil retrius aut turpius fieri possit. Hos enim nemo sanus vel ad colloquium, vel ad complexum admiserit: illos contra quorum ex ore bonus spirat odor, ipso bono odore omnes invitati, gratos atque jucundos habent, utpote & animo & corpore optimè temperatos. Nam profectò ex utriusque partis bona temperatura, illa suavitas odoris existit. Ego enim, ut, quod expertus sum, loquar, sic judico, non colloquio solum, sed amicitia etiam & consuetudine bonorum arcendos esse eos, quibus anima fetet. Nam quantum recordari retro possum, neminem vidi habentem tetrum odorem ore exhalantem, quem non postea gravissimis animi morbis obnoxium cognoverim, atque his potissimum morbis, qui ex atra bile sunt, invidentia, fraudis, perfidia, voracitatis, similibusque permultis. Hæc ille. Hucusque Pontius.

Et continuo adjungit; Idem dixerim de deformitate superveniente feminae, quæ tempore sponsaliorum pulchra erat. Est enim facta mutatio in ea, quæ si præcessisset, illam fortassis non duceret in uxorem, quod cum Aliis docet Thomas Sanchez disp. 57. n. 6. In quam rem notanda sunt verba Innoc. in dict. cap. Quemadmodum, n. 3. Dissolvuntur, inquit, sponsalia, quando notabilis deformitas supervenit; quia non manent res in eodem statu, cum non sit femina apta sacere id, propter quod dicitur.

ducitur, scilicet tollere viro fornicandi occasionem, quia ad eam tam deformem accedere non valet. Hæc ibi. Iia Pontius.

Quæ utique rationes, idem probant dicendum de deformitate sponsi respectivè ad sponsam; quia etiam per hanc status rerum mutatur, & sponsa ab initio non voluisset contrahere cum homine ita deformi, cum non sit vir aptus facere id, propter quod ducitur, scilicet tollere fœminæ fornicandi occasionem, quia ad eum tam deformem accedere non valet. Dixi autem; *Respectivè*; quia ordinariè homines non tantam requirunt formositatem in viris, quantum in mulieribus; quare major requiritur deformitas in viro, ad dissolvenda sponsalia, quam in muliere.

Et verò quia non minùs, imò magis delectanda deformitas animæ, quam corporis, & major morum ac famæ, quam corporum habenda ratio; hinc si sponsus (& eadem est ratio sponsæ) convictus vel damnatus sit furti, vel alterius turpis criminis in iudicio, aut certè extra iudicium notabilem incurrat infamiam, non tenebitur alia pars, cum tanto suo dedecore, adimplere fidem sponsalium, & contrahere tale Matrimonium. Quod probè sciens Sanchez disp. 63. in fine sic scribit: Id demum fatendum est, si sponsus existimabatur non valde vitiosus, & denuò cognoscat sponsa, esse notabiliter vitiosum, ita ut notabile prudentis iudicio mutationem hæc notitia efficiat, esse iustam causam, ut sponsa à fide præstita resiliat, quia talis esset, si denuò superveniret, & à principio cognita impediret sponsalia contrahi. Hæc ille.

Porro eadem videtur ratio de notabili morum asperitate vel fœvitia; uti etiam de capitalibus inimicitiiis inter sponfos exortis; præsertim cum propter similia liceat divortium celebrare, ut suo loco videbimus; neque ex illis nuptiis sperari possit, nisi infelix exitus.

Solum obflare videtur cap. *Veniens, 5. Qui Clerici vel voventes. Veniens ad presentiam nostram M. eremita, proposuit quòd l. mulier cuidam viro absentis, fide datà, se nupturam promissit; sed postmodum audiens plura de severitate ipsius, ei noluit copulari. Et tamen infra dicitur: Mandamus, quatenus si plus non processit, sibi de fide mentita & voto violato congruam penitentiam indicas &c. Ergo, secundum illud jus, non fuerat licitum illi mulieri, propter severitatem sponsi, recedere à sponsalibus.*

Respondeo: mulierem illam haud certò cognovisse illam severitatem, sed ex auditu tantum; adeòque timor vanus fuit, & ita insufficientis ad resiliendum, antequàm haberetur major certitudo. Ita docet Gloss. ibi verb. *De severitate*, dicens: *Timor iste vanus erat, unde non excusatur, quò minus debeat compelli ad Matrimonium contrahendum, propter*

fidem datam, si ille cum alia non contraxisset, non obstante voto simplici.

Quantum attinet ad detrimentum bonorum temporalium, à Plerisque conceditur, notabilem paupertatem sponsæ supervenientem, tribuere sponso jus resiliendi, si ve antea dos fuerit promissa, quæ propter paupertatem nequit solvi, si ve non fuerit promissa. Ratio patet; quia res non sunt amplius in eodem statu, sed in tali statu, in quo si à principio fuissent, sponsus minimè sponsalia contraxisset. Et sane quando à principio dos fuit promissa, sponsalia quasi erant conditionata; putà, *Contraham tecum Matrimonium, si dotem solveris*; quid ergo mirum, si deficiente dote, ratione supervenientis paupertatis, culpabilis aut inculpabilis perinde est, sponsus possit resiliere & nolle contrahere Matrimonium? Quamquam enim Matrimonium possit subsistere sine dote, tamen non decet, ut maritus eà privetur, maximè quando de ipsa conventum fuit, & sicut dictum est, non censetur se voluisse aliter obligare. Neque enim obligari debet alterutra pars, ut totum onus Matrimonii subeat, & omnem expensam in communi victu, & filiorum suscipiendorum educatione, peragat, dum defectit facultas alterius partis, quæ utique concurrere quoque debebat.

Atque ut nulla dos foret promissa; neque omnia bona sponsæ, tali casu haberentur pro dote (cujus contrarium Aliqui docent apud Sanchez disp. 59. n. 4.) saltem censetur sponsa offerre partem patrimonii, juxta dignitatem sponsi; arg. leg. 60. ff. de Jure dotium, quæ sic sonat: *Quero, quantæ pecunie dosem promittenti adultæ mulieri, curator consensum accommodare debeat, respondit: Modus ex facultatibus & dignitate mulieris mariti quæ statuendus est, quousque ratio patitur.*

Quæ autem sponsæ, eadem est ratio sponsi, si culpabiliter vel inculpabiliter ex ditissimo fiat notabiliter pauper; quia etiam in viro talis paupertas censetur notabilis mutatio, propter quam, si à principio extitisset, rationabiliter sponsa noluisse contrahere. Nec refert, sponsalia fuisse juramento confirmata; quia, juxta alibi dicta, juramentum illud sequitur & imbibit quasi easdem conditiones sponsalium; arg. cap. *Quemadmodum*, jam sæpius citato.

Sed quid si paupertas utrique superveniat? Uterque poterit resiliere. Ita docet Pontius lib. 12. c. 17. n. 8. quem sequitur Dicast. disp. 1. n. 601. si namque onera Matrimonii sunt graviora, propter paupertatem unius, adhuc difficiliora reddentur propter paupertatem utriusque; ac proinde si paupertas unius hæc ratione censetur mutatio notabilis, multò amplius paupertas utriusque. Neque in hoc casu locum habet compenlatio; quia per

155.

An etiam notabilis paupertas superveniens sponsæ.

Sanchez.

L. 60. ff. de Jure dotium.

156.

Quid si sponso superveniat?

157.

Quid si utriusque? Uterque poterit resiliere juxta Pontium & Dicast.

153. Vi etiam deformitas animæ, morum ac famæ.

Sanchez.

Item notabilis morum asperitas, inimicitia.

154. Objicitur ex cap. Quis Cler. vel voventes.

Solutio.

per hanc non fit onus Matrimonii facilis. Unde probabiliter credi potest, quod si res esset integra, vel ab initio paupertas utriusque fuisset prævisa, non contraxissent.

158. Objectio solvitur.

Si dixeris; etiam pauperes contrahunt sponsalia. Respondeo; hinc ad summum sequitur, quod potuissent contrahere, & forte contraxissent; contrarium tamen probabilius est; nisi forte tantus esset utriusque contrahentis amor in alterum, ut prudentis arbitrio, spectatâ vi amoris, crederentur contracturi in quocumque eventu paupertatis, quod rarum est, & tunc indubiè non possent resiliere, ut patet ex alibi dictis. Quod etiam locum habere posset in casu, quo unus tantum ad paupertatem devenisset; & in aliis casibus jam recensitis, in quibus per se loquendo sponsalia dissolvuntur ex parte personæ illæ. Doctrina itaque Poncii intelligenda est, de per se loquendo, sive prout communiter homines sunt affecti.

An timor exheredationis sit causa sufficiens. Pontius. Seraphinus.

Unde rectè (inquit Poncius suprâ) timorem exheredationis, si parentes vellent exheredare, eò quod tale Matrimonium contrahit, iustam causam esse dissolutionis sponsalium, docet Seraphinus decis. 1258. n. 1. & 2. nisi duceret non indignam, in quo casu non esset licita exheredatio, nisi urgeret speciale statutum municipale. Ita Pontius.

159. Quid si uni accedat notabilis hæreditas? Negat Sanchez sufficere.

Si autem à me quæritur; an etiam notabilis hæreditas, uni accedens, sit causa sufficiens dissolvendi sponsalia, ex parte ejus, cui accessit. Respondeo citius affirmativè; quidquid in contrarium asserat Sanchez suprâ n. 7. dicens: Si tamen uno sponso, in eodem statu permanenti, alteri ingentissima divitiarum copia accesserit, non ob id sponsalia dissolvuntur; quia alter non effectus est deterioris conditionis: ut si promisi vendere equum pretio, quod tunc iustum erat, nihil nocebit valor multò auctior traditionis tempore, & ita sentiunt Viri doctissimi Neotherici. Hæc ille.

Confirmatur; quia ille, qui fit dives, non dicitur deceptus in conditione alterius; sed circa propriam, in quam consensus non fertur.

160. Probatur sententia opposita ex Dicastillo.

Hæc doctrina, inquit Dicast. suprâ n. 599. in praxi videtur tuta, & sequenda; mihi tamen non parùm difficilis videtur; illa enim notabilis mutatio ex parte illius, qui factus est dives, videtur sufficere, ut contractus Matrimonii reddatur multò difficilior ex parte sua; quia eo ipso quod valde creverit in divitiis, tollitur proportio considerabilis inter utrumque contrahentem, qui priùs habitâ ratione bonorum, & conditionis utriusque, inter se contraxerunt, eo ipso autem quod excessus tantus est ex parte unius, tollitur proportio, quæ priùs fuit considerata; atque adeò licet nulla facta fuerit mutatio ex parte

alterius, sufficit accrementum bonorum ex parte unius, ut ille notabilis excessus inducat mutationem proportionis, quod si novisset ille, qui factus est dives, initio non contraxisset cum femina, cujus dos non esset ipsi proportionata. Ex qua doctrina corrumpit fundamentum oppositæ sententiæ, estque deterioris conditionis non mutatione sui, sed alterius. Quod etiam approbat Hurtadus disp. 2. diff. 14. n. 52. & illum securus Perez disp. 9. sect. 11. n. 10. Hactenus Dicastillo.

Ei lubens subscribo, & noto, me signanter dixisse: *Notabilis hæreditas*; non enim quælibet improprio videtur sufficere; immò & aliquando alia pars ditior fuit, & per accessum tenuis hæreditatis non fit hæc pars ditior. Sicut etiam illa pars, quæ priùs ditior fuit, potest perdere aliqua bona, & fiet æqualitas in divitiis, neque propterea licet resiliere. Advertendum præterea, in viro communiter non requiri tantas divitias, quantæ requiruntur in femina; nam vir suâ industriâ & labore solet novas divitias acquirere, secus femina. Unde notabilior hæreditas deberet accedere sceminae, ut posset resiliere, quam viro.

Ad fundamentum sententiæ Sanchii bene respondet Dicast. alterum jam esse deterioris conditionis, non mutatione sui, sed alterius. Neque requiritur error vel deceptio in persona alterius, sed sufficit in persona propria, quia & in hanc fertur consensus, nam consentit sponso in traditionem corporis sui, sponse suo tempore faciendam; noluisse autem corpus suum promittere, si scivisset à principio, se accepturum illam notabilem hæreditatem.

Idem esset, si ab initio fuisset valde dives, & putasset, se esse pauperem; neque enim ille, si scivisset suas divitias, voluisset se desponsare pauperi, utpote sibi nullo modo proportionatæ; ergo similiter quando divitiæ superveniunt.

Quid ergo ad simile Sanchii? Respondeo; promittentem non obligari, si reperiat aliquam conditionem in re promissa, quam, si antea scivisset, noluisse promittere. Unde valor multò auctior, poterit esse causa non solvendi promissionem; non enim voluit promittere venditionem equi, nisi tanti valoris; jam autem equus multò majoris valoris est, ut supponitur, quando vendi deberet vi illius promissionis; adeoque in morali æstimatione diversa est venditio, & notabiliter mutata, quâ proinde non censetur promississe.

Respondeo 2. si Sanchez per promissionem venditionis intelligat ipsam venditionem, ut videtur; quia non opponit eam venditioni, sed traditioni; Respondeo, inquam, disparitatem esse; quod traditio rei venditæ non fit novus contractus, sed solum extrinsecum complementum prioris contractus, qui

qui substantialiter erat perfectus solo consensu ementis & vendentis: undè ex tunc habebat jus ad illam rem pro pretio, quo tempore venditionis illa res valebat; de illo quippe conventum erat inter partes, & non de pretio, quo valeret tempore traditionis; & idè non mirum, si debeat rem tradere pro pretio, quo valebat tempore venditionis, estò tempore traditionis valor sit multò auctior. At verò in casu proposito Matrimonium, promissum per Sponsalia, est novus omninò contractus, quo datur jus in mutua corpora; meritiò ergo consideratur proportio illorum corporum, secundum essentialia, & accidentalia, pro tempore, quo datur illud jus. Et idè si tempore illius contractus una pars notabiliter fuerit depauperata, non tenetur altera pars ei corpus suum dare, propter improprietatem.

165. Aliud est in contractu emptionis; nam est tempore traditionis res vendita multò viliori pretio posset emi; equidem emptor tenetur solvere pretium, quo valebat tempore venditionis; immò periculum rei venditæ perfectæ venditione, penes emptorem est, ita ut, si pereat, emptori pereat, non venditori, nisi hic fuisset in mora tradendi. Sin autem solum promissi emere, aut vendere pretio, quo tunc valet; nisi pretium illud additum fuerit, illà expressâ intentione, ut nec plus, nec minus emeretur, aut venderetur res tempore futuro, tamen plus aut minus valeret; non teneretur emere, aut vendere illo pretio, si notabiliter minus aut plus valeat tempore, quo res emitur, aut venditur.

Dixi: *Nisi illud pretium* &c. quia si illà intentione addatur, jam clara est intentio promittentis; undè conquiri non potest de deceptione, nisi fortè speculativa, quia practicè voluit dare illud pretium, aut illud solum recipere, tamen plus aut minus res valeret. Et ita etiam in casu proposito, si quis dicat: *Ego accipiam te in meam, quicumque tandem acciderit, sive depauperata fueris, sive deformata, sive ego factus fuero notabiliter ditior* &c. absque dubio obligatur eam accipere, quamvis non obligaretur, si simpliciter promississet eam ducere.

166. Atque hic fuisset finis hujus Conclusionis, nisi aliquis interrogasset; an etiam sponsalia dissolvi possint propter imminens periculum gravis scandali, v.g. gravium inimicitiarum inter parentes aut affines sponsorum.

167. Responso communis est affirmativa; quia, inquit Sanchez disputatione decimà quartà, numero tertio, virtus justitiæ obligare non potest ad actum, qui sine peccato impleri non possit; sed contrahere Matrimonium cum magno illo scandalo, est apertè lethalis culpa; cum notabiliter charitas proximi læ-

datur, dissolvatur parentum pietas, & cognatorum amicitia; & colligitur ex cap. *Cum in tua*, 27. de Sponsal. ibi: *Ad quod taliter respondemus, quòd si persona gravis, cui fides sit adhibenda, tibi denuntiet, quòd hi, qui sunt Matrimonio copulandi, se propinquitatem contingant, & de fama vel scandalo doceat &c. si moniti induci nequiverint, compellere (debent) ut à tali contractu (Matrimonii) desistant.* Ubi Gloss. verb. *Scandalo*, inquit: *Nota, quòd propter scandalum impeditur Matrimonium, ut hic patet, sic inf. de Cognat. spir. Super eo, in fine. Et ita habes, quòd scandalum sive consuetudo reddat aliquos inhabiles ad contrahendum, secundum quòd notatur in illa decre. Super eo.*

Quamvis porò & textus iste, & hæc Gloss. uti etiam cap. *Super eo*, quod Glossa citat, loquantur de impedimento dirimente; equidem à fortiori indè videtur sequi, scandalum posse esse impedimentum, tantum prohibens, de quo hic tractamus. Cautè tamen (inquit Scribonius disputatione octavà de Sponsal. quæstione decimà quintà, numero decimo quinto) considerandum est hoc scandalum, non enim quodcumque sufficiet; sæpè enim in ventum jactantur verba, & minæ terroresque & rixarum pericula intentantur, ut sponsalia dirimantur; & præsertim ob speratam hæreditatem, si mulier non nuberet; & tunc non sunt dissolvenda sponsalia, nisi verum & reale sit scandalum; nam alioquin nullum unquam contraheretur Matrimonium, cum rarè aut nunquam ullum Matrimonium contrahatur, quin aliquis immurmuret, aut scandalum aut injuriam affingat. Ita hic Auctor.

Et n. 16. sic ait: Dissolvi possunt sponsalia, inita contra voluntatem parentis, quando scilicet pater aut parentes utriusque, aut alterius tantum partis, reluctantur; cum enim filii debeant esse parentibus obedientes, non debent sine eorum consensu Matrimonium inire; præsertim cum non sunt emancipati, nec ex ephebis egressi, aut extra curam parentum; nam hoc esse solet in causa, quòd parentes amplius filios videre nolint.

Nec placet, quod ait Sanchez, quòd filii tenentur fidem servare, quando grave scandalum probabiliter non timetur; nam non est opus tam grandi scandalo, ubi pater reluctatur, vel parentes, ad dissolvenda sponsalia, cum filii sunt sub eorum cura; nam si ob scandalum consanguineorum possunt dissolvi, multò major habenda est ratio patris, cum obedientia illi sit debita. Nec mihi quis obtrudat, quòd relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ: loquitur enim de uxore, non sponsa. Hæc ille.

Sed ego puto, satis multa Matrimonia contrahi, quin aliquis immurmuret aut scan-

C. 27. de Sponsal.

167. Cautè considerandum est hoc scandalum, ex Scribonio.

168. Non est opus tam gravi scandalo, ubi pater reluctatur ex eo.

169. Iudicium Auctoris.

scandalum, aut injuriam affingat. Præterea cum sponsalia facta absque consensu parentum valeant, nec possint pro libito parentum irritari, tamen non videatur requiri tam grande scandalum, equidem oportet esse scandalum magnum, ut filius possit abstinere à nuptiis, ad quas sponsa jus justitiæ jam acquisivit. Licet quippe filius, præsertim non emancipatus, debeat obedire parentibus, & nequeat contrahere Matrimonium absque consensu parentum; id tamen intelligendum venit, nisi adsit justa causa non obediendi, seu contrahendi Matrimonium contra eorum voluntatem; hic autem videtur esse justa causa, scilicet obligatio justitiæ, orta ex sponsalibus. Unde gravius scandalum videtur requiri, ut abstineat à Matrimonio legitime promisso, quam ut abstineat ab ipsa promissione, aut à Matrimonio non promisso.

Placet itaque sententia, quæ requirit magnum scandalum, ut pater possit impedire sponsalia filii, contra ejus voluntatem inita. Quamvis gravius esse debeat, ut ab aliis consanguineis dissolvantur. Idem dico de malo exitu, qui probabiliter timetur ex Matrimonio; videlicet, non sufficere quemlibet, sed debere esse alicujus considerationis, ut puta, odium capitale inter ipsos contrahentes, aut certè quotidianæ & graves discordiæ, &c.

Cæterum si quispiam dubitet: utrum dissolutio sponsalium, ex causis hæcenus allegatis, liceat absque auctoritate Ecclesiæ. Hæc est mea opinio:

CONCLUSIO XI.

Licita est dissolutio Sponsalium propria auctoritate, quando constat de justitia causa, & abest scandalum, neque satisfaciendum est Ecclesiæ; alias sententia Ordinarii expectanda erit.

170.
Pontifex potest dispensare in sponsalibus, sed non nisi ex magna causa.

Suppono, Pontificem, tamquam supremum Principem Ecclesiæ, posse dispensare in sponsalibus, eo modo, quo suo loco dicemus, eum posse dispensare in Matrimonio rato; minus quippe est vinculum sponsalium, quam Matrimonii rati; unde licet negarem, eum posse dispensare in Matrimonio rato, adhuc possem affirmare, ipsum posse dispensare in sponsalibus. Interim sicut non potest dispensare in Matrimonio rato, nisi ob gravissimam causam, præsertim alterâ parte invitâ; ita neque in sponsalibus, nisi ob gravem causam.

Probat. R.

Ratio est; quia non potest quis invitatus

privari jure jam acquisito, sine magna causa, ipsum concernente, v. g. si necessarium sit pro bono communi, vel si hoc propter crimen aliquod meruerit. Constat autem, etiam per sponsalia jus fuisse acquisitum sponsis, non quidem in mutua corpora, sicut per Matrimonium ratum; sed potius ad mutua corpora, postmodum tradenda per Matrimonium; hoc ergo jure jam acquisito nequeunt privari à Pontifice, nisi ex magna causa, ipsos concernente, puta si necessarium sit pro bono communi, aut si id meruerint per aliquod crimen; cum enim utilitas proveniens ex sponsalibus sit ipsorum, illâ inviti non debent privari, nisi propter causam, ipsos concernentem.

Porro satis convenit inter DD. Pontificem id facere posse; de Episcopo autem dubitatur. Pars affirmativa probatur; quia quidquid Pontifex potest in universo orbe (si excipias ea, quæ ad universæ Ecclesiæ statum pertinent, ut res fidei definire) Episcopus potest in sua Diocesi, nisi ei specialiter per Pontificem aliquid reservetur. Est namque Episcopus Pastor ordinarius in sua Diocesi, sicut Pontifex in toto orbe, licet sit ipsi subjectus; ergo in iis, in quibus Pontifex non limitat ejus jurisdictionem habet potestatem ordinariam: sicut quilibet Confessarius potest æquè ac Pontifex ab omnibus peccatis absolvere, nisi per Pontificem aut Episcopum casus aliquis reservetur. Si ergo Pontifex potest in sponsalibus dispensare, cum nullibi reservet hanc facultatem, poterit similiter Episcopus. Ita pro hac sententia argumentatur Sanchez libro primo, disputatione sexagesima prima, numero tertio, allegatis multis Auctoribus, qui docent, Episcopum posse in sua Diocesi, quidquid Pontifex potest in universo orbe, si excipias &c.

Nihilominus sentit hic Auctor, dicendum esse, non posse Episcopum in sponsalibus dispensare, cum Paludano 4. dist. 27. questione prima, articulo secundo, numero decimo quarto, quia jus est acquisitum tertio, quod nullus præter supremum Principem auferre potest. Item; quia hæc ratione DD. negant, posse Episcopum relaxare juramentum, tertio præstitum, nisi turpitudinem ex parte illius tertii reperiatur. Præterea; quia jure Pontificio hoc reservatur, ut constat ex cap. *Ex literis*, 10. de Sponsal. ubi præcipit Pontifex Episcopis, ut compellant ad sponsalium fidem servandam, in qua lege, cuncti sit Superioris, nequit Episcopus dispensare. Ita Sanchez.

Sed hæc omnia solum probant; Episcopum non posse dispensare sine magna causa, tenente se ex parte Sponsorum, ut supra dixi de Pontifice. Quid etiam aliud significat